بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް
ދިވެހިރާއްޖެ

ސަމަރީއަށް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2026/HC-B12/11
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން، ހިތާން، ސ. ހިތަދޫ (A210204)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޚާޞް އަމުރު (ސަރުކާރުގެ ބަންދުން ދޫކޮށްލުން)

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީސް:
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދު
ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްމާނިއު ޙުސައިން
ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢު

ނިމުނު ތާރީޚް: 12 ޛުލްޤަޢިދާ 1447 / 30 އެޕްރީލް 2026

ހައިކޯޓުގައި ދަޢްވާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު:

28 ޝަޢުބާން 1447
16 ފެބުރުއަރީ 2026

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު އަމުރު:

- ނަންބަރު: D10C-CA/02/2026
- ނިންމި ތަން: މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ މިލަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- ބާވަތް: ކޯޓު އަމުރު (ޝަރުތުތަކާއެކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުން)
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 29 ޖަނަވަރީ 2026
- ނިމުނު ތާރީޚު: 29 ޖަނަވަރީ 2026

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
ތަމްސީލުކުރީ:
ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ހައްވާ ނާޒި
ސީނިއަރ ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ޢާއިޝަތު ރީޝާ

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް
މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން
ޤާނޫނީ ވަކީލު:
ބާބަލް ލީގަލް ސޮލިއުޝަންސް
އިސްމާޢީލް މުޙައްމަދު ޝާކިރާ، މ.މުލި

ޖިނާއީ- ކޯޓު އަމުރު (ޝަރުތުތަކާއެކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުން)- ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ހާލަތު- ބަންދުން ދޫކޮށްލާފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ބެލެވިދާނެ ޙާލަތެއް އޮތްކަމަށް ބެލެވެން ނެތުން- މި ކޯޓުގެ އަމުރަކުން ބަންދުކުރުމުގެ ޝަރުތުތަކެއް މިހިނދުގައި ކޮންމެހެން އޮތްކަން މި މައްސަލައިގައި ބޭނުންވެފައިނުވުން

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޖީދުގެ ރައުޔު، (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޤު ތާއީދު ކުރައްވާފައި)

މައްސަލައިގެ ތަޢާރަފު

1. ކުޑަކުއްޖެއްގެ ބަރަހަނާ ފޮޓޯ ޕްރޮޑަކްޝަން ކަމަށް ބުނެ ބްލެކްމެއިލްކޮށް ބިރުދައްކާފައިވާކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވިގެން މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން 13 ޑިސެންބަރު 2025 ދުވަހު ނ. މިލަދޫ، މިލާން، މުޙައްމަދު ޢާމިރު ޙަސަން ހައްޔަރުކުރެވުނެވެ.

2. އެއަށްފަހު 4 (ހަތަރު) ފަހަރެއްގެ މަތިން މުޙައްމަދު ޢާމިރު ޙަސަންގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރެވިފައިވެއެވެ.

3. އެގޮތުން މުޙައްމަދު ޢާމިރު ޙަސަން ބަންދުގައި ބަހައްޓަމުން އައިސްފައިވަނީ ހެއްކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވާފާނެ ކަމަށްބަލައި އަދި މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވާފާނެކަމުގެ އިހުތިމާލު އޮތް ކަމަށް ބަޔާންކޮށް ޚާއްޞަ ޤާނޫނުގެ[1] ދަށުންނެވެ.

4. އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޖިނާއީ) ގެ ދަށުން މުޙައްމަދު ޢާމިރު ޙަސަންގެ މައްޗަށް ޖުމްލަ 3 (ތިނެއް) ދައުވާއެއް 26 ޖަނަވަރީ 2026 ދުވަހު މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނެވެ.

5. ދައުވާ ހުށަހެޅުއްވާއިރު، މުޙައްމަދު ޢާމިރު ޙަސަން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކޮށްދިނުން އެދި މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅިއެވެ. މި ހުށަހެޅުން ބިނާކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[2] 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާއި ޝަރީޢަތް ކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[3] 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި (ނ) އަށެވެ.

---

1. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މުޖުރިމުންނާމެދު ހިފާ ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު)
2. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016
3. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެކުލަވާލާފައިވާ ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 ގަވާއިދު

6. އެ ހުށަހެޅުމާގުޅިގެން އެ ކޯޓުން ނިންމީ މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ޝަރުޠުތަކާއެކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށެވެ.[4] އެގޮތުން އެ ނިންމުން ބިނާކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި 3 ސަބަބުގެ މައްޗަށެވެ.

6.1 "ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހުރި ދިބިފައި ވިސްނަވުން، ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ހާލަތަށް ބަލާ ވަޒަންކުރުމަށް މައްސަލަ ހިނގާފައިވާގޮތަށް ބަލާއިރު މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ހެކިތަކަކީ ފޮރެންސިކް އަދި ޑިޖިޓަލް ވަސީލަތްތަކާ ގުޅޭ ހެކިތަކާއިއެކު އެހެނިހެން ހެކި ދައްކާފައިވާ މުއައްސަސާތަކުގެ ބެލުމުގެ ދަރަޖައިގައިވާއި، އަނިޔާލިބުނު ފަރާތާއި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތް ހަމައެކަނި މުއާމަލާތްކޮށްފައިވަނީ ސޯޝަލް މީޑިއާ އާއި، ޑިޖިޓަލް ވަސީލަތްތަކުން އެކަނިކަމުން، ދިރާސާކުރެވޭ ހުރިހާ ނުވަތަ ވަޒަންކުރެވިފައިވާ ދިރާސާތަކެއްގެ ދަރަޖައިގައިވާއި، އެހެންކަމުން މިހާރުވެސް ނުފޫޒު ފޯރުވާން ހުރި ފުރުޞަތު ނުފެންނަކަން

6.2 މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިވެ އަޚުލާޤީ ބަލާއިރު ހުރަހެއްކަމުގައި ވިދާޅުވުމުން އުސޫލުތަކުގައި އެފަރާތްތަކުގެ އެއްވެސް ކަމެއް ހުށަހަޅާ ނުކުތާ ކަމާއި، މުޖުތަމަޢުގައި ދިރާގެ އަސާސީ ވަޙްދާނިއްޔަތަށް ނުރައްކާކަން

6.3 މި މައްސަލައިގައި ތުހުމަތު ކުރިމަތިކޮށް ނުކުމެވެނީ، މައްސަލައިގައި ދައްވާކުރުމަށް ޝަރީޢަތަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވާކަން" މިއެވެ.

7. އެ ނިންމުމާމެދު ހިތްހަމަނުޖެހޭތީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ މިލަންދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު D10C-CA/02/2026 ކޯޓު އަމުރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރެއްވީ. މިއީ އެގޮތުން ބެލި އިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާއެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވަނީ ސ. މީދޫ، މިލާން، މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަނާގެ މައްޗަށެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ

8. މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ މިލަންދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު D10C-CA/02/2026 ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރަމުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި ނުކުތާއެވެ.

[4] މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ މިލަންދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު D10C-CA/02/2026 ކޯޓު އަމުރު.

- **އެ ނުކުތާ އަޔީ:** ދަށުކޯޓުގެ ކޯޓު އަމުރަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާ އާއި، 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، އެ މާއްދާގެ (ށ) އާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާ އާއި، ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 (ޝަރީޢަތް ކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު) ގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) އާ ޚިލާފަށް ނެރެފައިވާ އަމުރެއް ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވާހަކަ އަދި އެދޭގޮތް

9. އިސްތިއުނާފުގައި ނުކުތާއަށް ގެނެގެން ދައުލަތުން މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މުޙައްމަދު ޢާމިރު ބަސަން ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމާފައިވާ ހެކިންނަށް ނުފޫޒުފޯރުވުމުގެ އިހުތިމާލާއި، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް އޮތް ނުރައްކާ ވަޒަންކުރުމުގައި އެންމެ ރަނގަޅަށް ޤާނޫނު ތަތުބީޤުކުރެވިގެން ނޫން ކަމަށެވެ. މުޙައްމަދު ޢާމިރު ބަސަންގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށަކީ އެ ކުށް ކުރިކަމަށް ސާބިތުވެއްޖެނަމަ ދިނުމަށް ހުރި ޖިބްރީ ގައިވާއިރު، ކުރުގެ ބާވަތުން އޭގެ ޖަމާގައި މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާ އޮތް ކަމަށް ބަޔާންކުރެވޭކަމަށެވެ. ހަމައެހެންމެ އަދިވެސް އިތުރުކޮށްފައިވާ ވަސީލަތްތަކާއި ބޭނުންކޮށްގެން ހެކިން ނުފޫޒުފޯރުވުމުގެ އިހުތިމާލު އެބައޮތް ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ދަށުކޯޓުން ހާލަތު ބަދަލުވިކަން ވަޒަންކުރުމުގައި ރަނގަޅަށް ނޫން ކަމަށެވެ. އެގޮތުން ޝަރީޢަތް ކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) އަށް ދަށުކޯޓުން ފުރިހަމައަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަމަށެވެ.

10. ވީމާއެކު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އެދިގެންވަނީ ދަށުކޯޓުގެ ކޯޓު އަމުރު ބާތިލުކޮށް، މުޙައްމަދު ޢާމިރު ބަސަންގެ ބަންދުމުއްދަތު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް 3 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް، އެ ހުށަހެޅުމާމެދު 5 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް އަމުރުކޮށްދިނުމާއި، މުޙައްމަދު ޢާމިރު ބަސަންގެ ބަންދުމުއްދަތު

ދަށުކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅައިދިނުން މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކޮށްދިނުން ކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުގެ ވާހަކަ އަދި އެދޭގޮތް

11. ދަށުކޯޓުގައި މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަންގެ ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި ހިފުނު މައިގަނޑު ހުކުމަކީ ޢުޤޫބާތް ހުކުމަށް ބަދަލުކޮށްދެވޭނެ ހުކުމެއްކަމަށާއި، އެ ހުކުމަށް ހުރި ދައުލަތުގެ ބޯޓުތަކުގެ ދަށުގައި ކަމަށެވެ. ދައުލަ ފަރާ ހުށަހެޅުމުގައި އިޢުތިރާފުގެ ވަގުތުކުރެވިފައިވާ ހުރިހާ ހުކުމަކީ ޝަރުޢީ ޙުކުމުގެ އިޢުތިރާފުގެ ބާރު ނެތް ކަމަށް ދަށުކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ރަނގަޅަށް ނޫން ކަމަށެވެ. ހަމައެހެންމެ، ޝަރުޢީދާއިރާ ބަންދުން ދޫކޮށްލެވިފައިވާ ވާހަކަ، މުޤައްރަރު ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި ފާރާމަތީ ނަމަކަށް ބެލުމުގެ އިޢުތިރާފު ބޭނުމާ ޝަރުޢީ ކަމެއް ކަމަށާއި، މުޤައްރަރުން ނަމަވެސް ވަނީ ހަމައެކަނި ބަލާބަލާމަށް ނުކުތް ކަމަށާއި ބަލާ ތިލަފުށި ހުކުމަށް ނޫނީ މަނާކަމުގެ ސާބިތުކަމެއް ނަމަވެސް ނަހަމަކަމުގެ ބަލާބަރަހަ ބުރަދަކެއް ނަހަމަކަމަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ <u>ސަރުކާރު</u> <u>އިބްރާހިމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އާދިލް</u> 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅައިފައިވާކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަކީ ކުރާގެ ވެރިޔާއި އެއް ފަރާތެއް ނޫން ކަމަށާއި، ޖިނާއީ ވަކިފައެއް އަދާކުރުމާ އާއިލާއެއް ބަލަހައްޓާމުން އަންނަ މީހެއް ކަމަށެވެ. މީގެ އިތުރުން ބަންދާ ދުރު ގޮތް ނިންމުމުގައި ދަށު ކޯޓުގެ ފަށާތަކު ފާރަހީ ގޮތުން ކުރެވި ގޮތަކީ ކަނޑައަޅާ ދައުލަތުން ފަށާއާއިއްސަނަން ނަހަމަކަމަށް ސާބިތުކަމެއް މިންވަރަން ސާބިތުކުރެވިފައިނުވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ދަށުކޯޓުގެ ކޯޓު އަމުރު ނަކުލުކުރައްވައި ފަހުރީ ހަމަޔަކާ ހިލާފަށް ކަމަށް ބެލެވޭން ޖާގައެއް ނެތް ކަމަށެވެ.

12. އެހެންކަމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އެދޭ ގޮތަކީ ދަށުކޯޓުގެ އަމުރު ދޫކުރައްވައިދިނުން ކަމަށެވެ.

ހައިކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް ޤާނޫނީ ސުވާލު

13. މި މައްސަލައިގައި ހައިކޯޓުގެ ކުރިމަތީގައި ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް އޮތީ އަންނަނިވި ޤާނޫނީ ސުވާލުތަކެވެ.

13.1 މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ޝަރުޢީކޯޓުން ބަންދުން ދޫކޮށްލާފައިވަނީ މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުކުރަމުން އައި ޙާލަތު ބަދަލުވެގެންތޯ؟ އަދި

13.2 މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުން ދޫކުރުމުގައި ކޮށްފައިވާ ޝަރުޠުތަކާ ޚިލާފުވެގެންވާ ޝަރުޠުތަކެއްތޯ؟ އެވެ.

މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުކުރަމުން އައި ސަބަބު

14. މި ޤަޟިއްޔާގެ ތަޢާރުފުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ފަދައިން ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައި މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުކުރަމުން އައިސްފައިވަނީ އަދި އެންމެ ފަހުންވެސް ބަންދު ދަމަހައްޓާފައިވަނީ އަންނަނިވި 2 (ދޭއް) ސަބަބު އެގޮތުގައި އޮތުމުންކަން ކަމާބެހޭ ކޯޓު އަމުރުތަކަށް ބެލުމުން އެނގެން އޮތެވެ.

14.1 ހެއްކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވާފާނެކަމުގެ އިހުތިމާލު އޮތުން

14.2 މުޖުތަމަޢުގައި ދިރިއުޅޭ ކުޑަކުދިންގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށްޓަކައި، މިއެވެ.

މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުން ދޫކުރުން

15. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ، 'ޝަރުޢީކޯޓުން ބަންދުން ދޫކޮށްލުމުގެ އަމުރު' ދަށުން ކޯޓުން ނެރެފައިވާ، މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަންގެ މައްޗަށް ކުރެވުނު ތުހުމަތާ ގުޅިގެން ދަށު ކޯޓަށް ދައުވާ އުފުލުމަށްފަހު، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ނިމެންދެން މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުކޮށްދިނުމަށް ދައުލަތުން އެދި ހުށަހެޅުމާ ގުޅިގެންނެވެ.

16. ދައުލަތުގެ އެ ހުކުމަކުން ބިނާކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[5] 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޝަރީޢަތް ކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[6] 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) އަށެވެ.

17. އެ ހުކުމުގާ ދެކިގެން ގޮތް ނިންމާ، މުޙައްމަދު އާދިލް ޙަސަން ޝަރުތުތަކާ ބަންދުން ދޫކުރުމުގައި ދަށު ކޯޓުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ސަބަބުތަކެވެ.

17.1 "ތުހުމަތުކުރެވޭ ޖިނާޔަތަކީ ހަރުކަށި ޖަރީމާއެއް، ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ހާލަތަކަށް ބަލާ ވަޒަންކުރުމަށް މައްސަލަ ހިންގާފައިވާގޮތަށް ބަލާއިރު މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ހެކިތަކާއި ފޯރެންސިކް އަދި ޑިޖިޓަލް ވަސީލަތްތަކާ ގުޅޭ ހެކިތަކަކަށްވުރެ އެހެކިތަކުން ހުރީ ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިކަމާއި، އަނިޔާލިބުނު ފަރާތާއި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތް ހަމައެކަނި މުއާމަލާތްކޮށްފައިވަނީ ސޯޝަލް މީޑިއާ އާއި، ޑިޖިޓަލް ވަސީލަތްތަކުން އެކަނިކަމުންނާއި، ފުލުހުންވެސް ދިރިއުޅެނި ނުވަތަ ވަޒަންވެރިވެފައިވާ ދެހާސްބައިގެ ދޮރަތުގައިކަމާއި، އެހެންކަމުން މިހާލަތަކީ ނުފޫޒުން ފުރުވޭން ހާލަތެއްކަމަށް ނުދެކެނަކަން

17.2 މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވެދާނެ ޢަމަލު ބަލާއިރު ހުކުމްކުރެވިފައިވާ ދިޔައިރުންތަކުން އެނގޭގޮތުގައި އެފަރާތުގެ އެއްވެސް ކުށުގެ ރެކޯޑެއް ނެތް ކަމާއި، މުޖުތަމަޢުގައި މީހާގެ އުޅުމާއި ވައްޓަފާދީ ވަޒަންކޮށްފައި ނުވާކަން

17.3 މި މައްސަލައިގައި ތަހުގީގު ފުރިހަމަކޮށް ނިމިފައިވާކަމާއި، މައްސަލައިގައި ދައުވާކުރުމަށް ޝަރީޢަތަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވާކަން" މިއެވެ.

ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ފަސޭހާރު ޤަވާޢިދު ހުކުމްތަކާ ދެ ސުވާލު

18. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީޢާ އިސްތިއުނާފު ވ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[7] މައްސަލައިގައި، އެ މައްސަލައިގެ ހުކުމް ބިނާވެފައިވާ ފަސޭހާރު ޖ. ނ. މުޙައްމަދު އިސްތިއުނާފުގެ ޝަރުޙުގައި، ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހާ ބަންދުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތް ގޮތުގައިވީނަމަ ނުވަތަ ދޫކުރަން ކަނޑައަޅައި އެ މިހާ އިޖުރާއަށް ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ފަސޭހާރު

5. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

6. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެކުލަވާލާފައިވާ ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 ގަވާއިދު

7. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާ.

ބަލަންޖެހޭކަންކަން ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އެ ގަވާއިދުގެ 17 ވަނަ ނަންބަރުގައި މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ފަނޑިޔާރު ޖަވާބު ހޯދަންޖެހޭ އަންނަނިވި ދެ ސުވާލު ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ.

(ހ) ފަނޑިޔާރުގެ ކުރިމަތަށްއަރަން ހާޟިރުކޮށްފައިވާ މީހާ ތުހުމަތު ކުރެވުނު ކަން އޭނާ ކުރިކަމަށް ބާރުދޭ ހެކި ހުރިކަން ނުވަތަ ނޫންކަމެވެ.

(ށ) ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކުންކުރެ ހާލަތެއް ވުޖޫދުވެފައިވާކަން ނުވަތަ ނޫންކަމެވެ.

ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހުން ބަންދުންދޫކުރުމާ ގުޅޭ ހަމަތައް

19. މި މައްސަލައަކީ ހާއްސަ ޤާނޫނުގެ[8] 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމާފައިވާ ކޮޅު އަމުރަކާ ގުޅޭ އިސްތިއުނާފެއް ނުކުތެވެ. އެހެން ނަމަވެސް، ޤާނޫނީ ސަބަބުތަކެއް އޮތްކަމަށް ފަނޑިޔާރަށް ގަބޫލުކުރެވިގެން ހާއްސަ ޤާނޫނުގެ[9] ދަށުން ތަހުޤީޤު މަރުޙަލާގައި މުއްދަތު އިތުރު ބަހައްޓަން ބަންދުކުރަމުން އަމުރުކުރެވިދާނެކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.

20. އެހެންކަމުން މުޙައްމަދު ޢާދިލް ޙަސަން ބަންދުން ދޫކޮށްލާފައިވާނަމަ، ނުވަތަ އިތުރަށް ބަންދުގައި ނުބަހައްޓަން ނިންމާނަމަ، ކުރިން ބަންދުކުރި ހާލަތު ޤާނޫނީގޮތުން ބަދަލުވިކަން ފަނޑިޔާރަށް ގަބޫލުކުރެވޭގޮތަށް ސަބަބުތަކެއް އިޖްތިމާޢީގޮތުންނާއި ނަމަވެސް، ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނޭރު ކޮޅު އަމުރުގައި ފަނޑިޔާރު ބަޔާންކުރަންވާނެ އެވެ. މި ގޮތުން މިކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަޙްމަދު ރަމްޒީން ޙަސަން**[10] ޤަޟިއްޔާގައި އަހުރެންގެ ގަވާއިދުގައި (އަދުލުވެރިކޮށް) ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން

8. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާމީހުންނާމެދު ހާއްސަ އުސޫލުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު)
9. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާމީހުންނާމެދު ހާއްސަ އުސޫލުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު)
10. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/HC-B12/29 ޤަޟިއްޔާ

މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ހާލަތު ބަދަލުވެގެން ބަންދުން ދޫކުރާ ގޮތުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ފަދަ ނިންމުންތަކަށް ބަލާލާނަމެވެ.

21. އެގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މުޙައްމަދު ޙިސާމު އިސްމާޢީލް**[11] ދަސްތޫރުގައި ބަންދު މުރާޖަޢާ ކުރާއިރު ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވޭތޯ ބެލުމުގައި ފުރަތަމަ ބަންދުކުރިއިރު ވުޖޫދުގައި އޮތް ކަމަށް ހަމަޖެހިގެން ހާލަތަށް ބަދަލު އައިސްފައިވާތޯ ބަލަންޖެހޭނީ ކަމާއި ކުޑަކުއްޖަކާ ޖިނާއީ އަނިޔާކުރިކަމުގެ ތުހުމަތު އެޅިފައިވާ މީހަކު، ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭ މާހައުލަކަށް ނުވަތަ ކުއްޖަކު ދިރިއުޅޭ މާހައުލުކަން ދުރުކުރެވުނު ބަންދުކުރި ހާލަތަށް ބަދަލު އައިސްފައިވާކަން ދެނެގަތުމަށް ފުރަސަތު ކުރެވުނުކަމަށް، އެ ހާލަތުތަކަން ބަދަލު އައިސްފައިވާތޯ ނިންމުމުގައި ސާބިތުކަން ބަލަންޖެހޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޢަބްދުﷲ**[12] ދަޢުވާގައިވެސް މިފަދަ ކަންކަން ބަޔާންކުރައްވައި، ކުޑަކުއްޖަކާ ޖިނާއީ ތުހުމަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި ހާލަތު ބަދަލުވެގެން ބަންދުން ދޫކުރާ ކުރިން އެ ކުއްޖާ ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުކުރުމަށް ދޫކުރެވޭނެ ކުޑަކުއްޖާ ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުން ކުރާނެ ޝަރުޢީ މަޝްވަރާ ކުރުމަށް ކުރިއަށް އޮތް ކުއްޖާ ރައްކާތެރިކުރެވޭނެ ގޮތްތައް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ ކުރީގެ ނިންމުމުގައި މިހާ، އަދި ދިގުމުއްދަތެއް ވޭތުވެ ގޮސްފައި ތިބިނަމަ ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ކަމާއިގުޅޭ ކަންކަން ނުބަލާ ދޫކުރެވޭނެ ނޫންކަން އެ ދަޢުވާގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން މިކަންކަން ހައިކޯޓުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މުޙައްމަދު ޝާހިން**[13] ދަޢުވާގައި އަދުލުގެ ރުކުނުގައި (އިންސާފު) ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ.

---

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/19 ދަޢުވާ

[12] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/13 ދަޢުވާ

[13] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/83 ދަޢުވާ

މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުން ދޫކޮށްލާފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތަށްތޯ؟

22. މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު ނިމި މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަންގެ މައްޗަށް 26 މާރިޗު 2026 ދުވަހު ދަރުބާރުގަށް ހުށަހެޅުނު 3 (ތިނެއް) ދައުވާއަކީ ހުއްސަ ޤާނޫނުގެ[14] ދަށުން އުފުލުނު ދައުވާތަކެއް ނޫނެވެ. އެއީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ ދަށުން ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ދައުވާތަކެކެވެ. ނަމަވެސް އެ ދައުވާ ތަކުގެ މުދި ތަޙްޤީޤް ގުޅެނީ ކުޑަކުއްޖެއްގެ ކަރާމަތަށެވެ.

23. އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައިވާ ދަށު ކޯޓުގެ ކޯޓު އަމުރަށް ބަލާއިރު، މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަންގެ މައްޗަށް އޮތް، މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅުނު ތުހުމަތުތަކުގެ އިސްތިޢުމާލު ގުޅުގޭގެ ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ "ހެކިތަކީ ފުރުޞަތެއް އަދި ޖެހިބަލު ވަސީލަތްތަކާ ގުޅޭ ހުރިހާކަމަކަށްވުރެ އުޅެނިވައި ހުރި ދައުލަތުގެ މުޢައްސަސާތަކުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިކަމާއި، އަނިޔާލިބުނު ފަރާތާއި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތް ހަމައެކަނި ގުޅިގެން ވަކިން ދެމެހެއްޓުމަށް ހުރި ހަމައެއް، ޖެހިބަލު ވަސީލަތްތަކުން އުނިކުރެވުނު ކަމާއި، ޝަރީޢަތުން ދައުލަތުން އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތް ހުރިހާ ގޮތަކުން ދެމެހެއްޓުމަށް ހުރި ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިކަމާއި، އުނިކުރެވުނު ފުރުޞަތުގެ ތެރެއިން ހެކިތަކަކީ ސިއްރުކޮށް ހެކިތަކަކާ ނުޖެހެނަ" ކަމަށެވެ. އަދި މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު ނިމި ދައުވާ އުފުލާފައިވާ ކަމަށްވެސް އެ އަމުރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

24. މި މައްސަލާގައި ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ފުރުޞަތު އަދި ޖެހިބަލު ހެކިތަކާއި އުނިކުރެއް ނުކުރެއް، ޝަރީޢަތު ހެކި ހުށަހެޅުމަށްފަހު ދައުވާކުރުމަށް ހުށަހެޅޭނެއެވެ. މި މައްސަލާގައި މައިގަނޑު ފުރުޞަތަކީ ފުރުޞަތު އަދި ޖެހިބަލު ހެކި ކަމާއި، އެ ހެކިތައް ހިފި ދައުލަތުގެ ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކަމަށް ވުމާ، އެ ހެކިތަކަށް ދައުލަތުގެ ބަދަލު ތަޙްޤީޤުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ކަމަކަށް ނުވެއެވެ.

25. ނަމަވެސް މި މައްސަލާގައި ދައުލަތުގެ ކަންބޮޑުވުމަކީ ޝަރީޢަތު ހުއްޓުން ފުރުޞަތު ހިފުމުގެ އިސްތިޢުމާލު އޮތެވެ. ޖެހިބަލު އީޖާދު ކުރިއަށްދާއިރު ޖަވާބުދާރީވުމަށް، އަދި ޖެހިބަލު ވަސީލަތްތަކުން ބާރުއަޅައި ކޯޓު ކޯޓަށް ހާޟިރުވުމަށް ތަޙްޤީޤާއި ދައުވާކުރުމުގައި މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން ބަންދު ލުމަށް ގޮތެއް ކަނޑައަޅާނީ،

---

[14]. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ހާއްސަ އުސޫލުތަކުގެ ޤާނޫނު)

ހެކިވެރިންނާ އެއް ރަށެއްގައި ދިރިނޫޅުއްވާ، ނުވަތަ ދުރު ހިސާބެއްގެ ރަށެއްގައި ދިރިއުޅުއްވާ ހެކިބަސްދޭން ޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އިހުތިމާލު ނެތުމާ ނޫ ސަބަބުތައް ކަމަށް ސަބަބުތަކުން ވިސްނުމަކުން ބަލާއިރު އަމުރުކުރުމަށް ޒަރޫރީނުވާކަމުގައެވެ. މި މައްސަލާގައި 3 ޝަހުދު ހުށަހަޅުއްވާ ހެކި ގޮތުގައި ދަށުކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާން ކަމަށް ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާއިރު، މި ހެކިންގެ ތެރޭގައިހިމެނޭ ކުއްޖާގެ ބޭބޭބެއަކާ ގުޅުއްވުމަށް އާދިރު ބަސަން ކުއްޖާގެ ފުރުނުވަސް ހުށަހެޅިފައިވާ ފަރާތަކުން ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެއެވެ. މި މައްސަލާގައި ހުށަހެޅި ވީޑިއޯ ލިންކުން ނުބެލެއެވެ. ނަމަވެސް ހުށަހެޅި ޖުމުލަކޮށް މަތިމަތިން ބެލުމުން، ދަރު ކުއްޖާ ހުރަހެޅިފައިވާ ނުފޫޒު ފޯރުވުން ހުށަހެޅުއްވުމަކީ ނުފޫޒުނުފުރާކަމަށް ދަރު ކުއްޖާ ކަނޑައެޅޭ ފަދައިން ގުޅުވައިގެން ނުދެކެމެވެ.

26. މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމާ ގުޅޭގޮތުން ދަރުކުއްޖާގެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ "މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވެދާނެ ކަމެއް ބެލެވޭ ކުރިމަތިވާ ވިޔަފާރިންތަކުން އުސޫލުތަކުގައި ހުރިހާ ގޮތްތަކެއް ކުރުމަށް ނުވާ ކަމަށް، މުޖުތަމަޢުގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތްތަކަށް ގެއްލުންދިނުމަށް ސަބަބުވެދާނެ ނުވާ" ކަމަކަށް. ކުޑަކުއްޖާގެ ކަރާމާތަށް ރައްކާތެރިކަން ދޭފަދައިން މި ފަދަ ހާލަތްތަކުގައި މައްސަލަތަކުގައި ދައުލަތުން ފާހަގަކުރާ ގޮތަކީ ކުޑަކުއްޖާގެ ސަލާމަތާއި މުޖުތަމަޢުގައި ފަރާތްތަކާ ނުވަތަ ކުޑަކުއްޖާއަށް ނުރައްކާވެދާނެ ފަދަ ކަމަކަށް މުޖުތަމަޢުގައި ދިރިއުޅޭ ކުޑަކުދިންނަށް ނުރައްކާތަކާއި ކުރިމަތިވާނެ ކަމަށް ބަލައިގަނެވޭ ގޮތެއް ހުށަހަޅައި ނުދެއެވެ. މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތަކާއި ކުރިމަތިވާނެކަމަށް ބެލުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންވާނީ ޝަރީޢަތްކުރުމަށް ޖާރީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[15] 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (1) އިން (6) އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އެ އުސޫލާ ކަނޑައަޅާ ގުޅޭގޮތުގެ ފަރާތްތަކުން ޖަވާބުދާރީވުމަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެ އެ އަމުރުން ދެނެގަނެ ނެތެވެ. އަދި މުޅިއެކަމަށް ބަލާއިރު ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަކަށް ގުޅުވައިގެން އަދި މުޖުތަމަޢުގައި ދިރިއުޅޭ ކުޑަކުދިންގެ ސަލާމަތަށް

[15] 2021-SC-REG-01

ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށް ބެލެވުން ބެލެވުން ޤާނޫނީ ހަމަތަކުން ނެތިދިޔަ ގޮތެއް މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުން ދޫކޮށްލި އަމުރުގައި އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ބަޔާންކޮށްދެވިފައި ވާކަމުގައި އަހުރެން ނުދެކެމެވެ.

27. ކަން މިހެންއޮތުމުން މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުން ދޫކޮށްލާފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ބެލެވިދާނެ ޖާގައެއް އޮތްކަމަށް ބެލެވޭކަށް ނެތެވެ.

<u>މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުން ދޫކުރުމުގައި ކޮށްފައިވާ ޝަރުތު އެކަށީގެންވާތޯ؟</u>

28. މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުން ދޫކޮށްލައިދިނީ ކަމާގުޅޭ ޤާނޫނީ ހަމަތަކަށް ފުރިހަމަ ރިޢާޔަތްކުރެވިގެން ނޫން ކަން ބަޔާންވެ ހިނގައްޖެއެވެ. މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުން ދޫކުރުމުގައި ކޮށްފައިވާ ޝަރުތުތައް އެކަށީގެންވާތޯ ބަލާއިރު، އެ ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭގައި <u>އަނިޔާދިނުމުކަމަށް ބަޔާންކަމަށް ކުއްޖާއާ އެއްވެސް މުޢާމަލާތެއް ނުކުރުމާއި</u> <u>ހެކިބަސްދޭން ތިބި ފަރާތްތަކާ އެއްވެސް މުޢާމަލާތެއް ނުކުރުން</u> ހިފެހެއްޓުމެވެ. ނަމަވެސް މި ޝަރުތުތަކަކީ ކަނޑައެޅިގެން މުއްދަތަކަށް ކުރުވާ ޝަރުތުތަކެއްކަން އެނގެން ނެތުމީ މިއީ މުޖުތަމަޢުގެ ކުޑަކުދިންގެ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރުމަށްޓަކައި އަދި ޝަރުޢީ މަރުޙަލާގެ މަގުސަދު ހާސިލުވާނެހެން ޝަރުތުތަކެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. ހަމައެހެންމެ މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަބްދުﷲ**[16] ޤަޟިއްޔާއާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މުޙައްމަދު ހިޝާމް އިސްމާޢީލް**[17] ޤަޟިއްޔާ އާއި މީގެ ކުރިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވާ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މުޙައްމަދު ޝުރާން**[18] ޤަޟިއްޔާ އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ

---

16. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/13 ޤަޟިއްޔާ
17. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/SC-A/19 ޤަޟިއްޔާ
18. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/83 ޤަޟިއްޔާ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އޮބުރުޖު ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

ޕްރޮސީޖަރުއާބެހޭ ޤާނޫނަށް ވ. އަށްވަނަ ބަދަލުގެނައުމުގެ ބަޔާނުން[19] ފާސްވެއްޖެކަމާ ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަމަތަކާ ޚިލާފަށް ޝަރީޢަތުގެ ކަންތައް ދާނެއެވެ.

ދަށު ކޯޓުން މުއްދައީ އާދިލު ބަޔާންކުރި ބަންޑާރަނާ ގޮތުގެ ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ރިވާނާ ޖަވާބުގައި ބަންދުކޮށްދިނުމަށް އެދިވަޑައިގެންނެވި

29. ދައުލަތުން މި މައްސަލައިގައި އެދިވަޑައިގެންނެވި ދަށު ކޯޓުން މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަންގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް ރިވާނާ ޖަވާބުގައި މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން ބަންދުކުރުމަށް ހައިކޯޓުން އަމުރުކޮށްދިނުމަށެވެ. ނަމަވެސް ދަށު ކޯޓުން ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް، ރިވާނާ ޖަވާބުގައި މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަން މި ކޯޓުގެ އަމުރަކުން ބަންދުކުރުމުގެ ޝަރުޢީ ބާރެއް މިހިނދުގައި ކޯޓަށް ނެތްކަން މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތަށް ބޭނުންވެފައި ނުވެއެވެ.

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

30. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެކުލެވޭ ކުރުމުން، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައި މިވާ ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލުކޮށް، މުޙައްމަދު އާމިރު ޙަސަންގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް 3 (ތިނެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދައުލަތުން މިރަދުންމަޖެހޭ ދެކުނުބުރީ މިހާރު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މި ފޮނުވާލައިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިރުޝާދާއި ކަމާގުޅޭ ފޮނުވުމަށް ހަމަތަކާ ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ ހުށަހެޅުމާއި 5 (ފަހެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް މިރަދުންމަޖެހޭ ދެކުނުބުރީ މިހާރު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ މައްސަލަ އަމުރުކޮށް މި މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނައެވެ.

---

19. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/HC-B12/29 ފަތުވާއާ

ފަސިޔާރު އަބްދުލްވާރިސް ހުސައިންގެ ޙައްޤު؛

31. މި އިސްތިއުނާފުގައި ދައުލަތުން ފާހަގަކުރަނީ، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެ ކަމަށްބަލައި އަދި ހެކިބަސް ދޭން ހުރި މީހަކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމަށް މަސައްކަތްކޮށްފާނެ ކަމަށްބަލައި ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މުޙައްމަދު އާދިލު ހަސަން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ޖެހޭ ކަމަށެވެ.

32. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ އަމުރުގެ ދަށުން، މުޙައްމަދު އާދިލު ހަސަން ޝަރުޠުތަކާއި ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރުމުގެ ކުރިން ހަމައަށް ފަރާތްތަކުގެ ވަކިން އެކި މުސްތަޙިއްޤު ކޯޓުން ފަސިޔާރުން މުޙައްމަދު އާދިލު ހަސަން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރު ދިނުމާއިމެދު، އެ އަމުރުތަކުގެ ދަށުން ވަކި ސަބަބުބަޔާންކުރުމަކީ މުޙައްމަދު އާދިލު ހަސަން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރެވިފައިވަނީ، މުޙައްމަދު އާދިލު ހަސަން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އެދުން ހިނދު އެ ކަމާގުޅޭ ގޮތުގެ ދައުލަތުން ކުރިން ނުވަތަ އަމުރުތަކުގެ ކަސްޓަޑީއެއް ހިފަހައްޓާ ދީފައި ސަބަބުތައް ބަޔާންކުރުމުގައި ނުދެކެވުނެވެ. ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމާބެހޭ ގޮތް ނިންމަން ބާރުވާ ކޯޓުގެ މަޖިލީހަކީ އުސޫލުތަކުގެ ގޮތުން މުސްތަޤިއްލު ވަކި މަޖިލީހެކެވެ. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ކޯޓުގައިވާ އަމުރުގެ މުއްދަތާ މަޖިލީހުން ނޫނަ އެކަން ބަލާނުލެވޭނެއެވެ.

33. މުޙައްމަދު އާދިލު ހަސަން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ސ.މިލާދު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އެދުނުއިރު، އޭނާގެ މައްޗަށް އެ ކޯޓުގައި އޮތީ ދައުވާ އުފުލާފައެވެ. ކުރީ ބަހުސްގެ އޮތީ ނިމިފައެވެ. ކުރީ ދައުވާ އާއި ދިފާޢު އަދާކޮށް، ހެކި ގެނެސް ހެކިބަސް ބަޔާނާއި ހުރި ފުރުޞަތެވެ. ބަހުސްގެގައި ބަލާކުރުމަށް ކުރީ ޤާނޫނާއި މަޙްކަމާތަކާއި ދައުވާ އުފުލުން ގޮތަށް އަދި ބަދަލުކޮށް ހުރި އުސޫލުތަކެވެ. ބަންދު ދަމަހައްޓައި ދިނުމަށް އެދޭ ގޮތުގައި އެކި ފަރާތްގައި އެކަމުގެ ސަބަބު ފިސް އަދި ނުވާނެއެވެ. ވީމާ މި ހާލަތުގައި، ބަދަލުވެފައިވާ މި ހަރުކަށިކަމުގައި، ދެ ފަރާތުން ވާހަކަދައްކާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ، މައްސަލައިގެ ވަރަށްގެންގެ އެންމެ

ކަންކަމަށް އެންމެ ފުޅާ ދާއިރާގައި ނަޒަރުކޮށް ވިސްނައި ގޮތް ކަނޑައަޅުއްވާނީ، އަދި އެ ގޮތް ކަނޑައަޅުއްވުމުގެ ފުރިހަމަ އިޚްތިޔާރު ލިބިފައި އޮތީ ވެސް ދަށު ކޯޓުގައި ބަންދާމެދު ގޮތް ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރަށް ކަމާމެދު ސަބަބަކަށް ނުވެއެވެ.

34. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގެ ދަށުން މުއްދަތުގައި ހާޒިރު ކުރަން ޝަރުތުކޮށް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކޮށްފައި ވަނީ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ހާލަތެއް އޮތް ކަމަށް ފަނޑިޔާރަށް ގަބޫލުކުރެވޭތީ ތަފްސީލުކޮށް އެކަން ބަޔާންކުރުމަށްފަހުގައިކަން އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރަށް ބަލާއިރު ސާފުކޮށް އެނގެން އެ އޮތީއެވެ.

35. ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އިޖުތިހާދުކޮށް ގޮތެއް ކަނޑައަޅައިދިނުމުގެ ކަމުގައި، ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އެ އިޖުތިހާދު ބޭނުންކުރި ގޮތުގެ މައްސަލަ ވަރަށް މަދު ހާލަތްތަކުގައި ޚާއްސަ އިސްތިއުނާފީ ކޯޓުން ކުރާނެ ކަމެއް ނޫން ކަމަށް ބާރުއަޅާ، އެ ފަދަ އިޖުތިހާދެއްގެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފީ ކޯޓަކުން ބަލަން ވާނެ ހާލަތްތައް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޢަލީ[20] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާއިރު، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގެ ދަށުން މުއްދަތުގައި ހާޒިރު ކުރަން ޝަރުތުކޮށް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރުމުގައި ދަށުކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ޚިޔާރުކުރި ގޮތުގެ މައްސަލަ ބަލަން ޖެހޭފަދަ، ހަވާލާދީފައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދަ ހާލަތްތައް ނެތް ކަމަށް މި އިސްތިއުނާފުގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ކަމަށް އަރުވަންނަން ސާބިތުކޮށް ނުވެއެވެ.

36. ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ ބިނާކޮށްފައި ވަނީ، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ކަމަށް ދައުލަތުން ފެންނައިރު، އެކަން ފަނޑިޔާރަށް ގަބޫލުކުރެވިފައި ނުވާތީކަމުގައި ފެނެއެވެ. ފަނޑިޔާރަށް ފެނުނު ގޮތް ދައުލަތަށް ނުފެންނަނީއެވެ.

[20] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

37. ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމާމެދު ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ނިންމާ ނިންމުމުގެ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅަން ވާނީ، ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި، ޤާނޫނީ ހިޔާލެއްވާކަމަށް ނުވަތަ ޤާނޫނު ތަޠުބީޤު ކުރުމުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައި ކުށެއް ހެދިފައިވާ ކަމަށް ނުވަތަ ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް އަސަރުކުރުވަނިވި އިޖުރާއީ ގޯހެއް ހިނގާފައިވާކަމަށް ގަބޫލުކުރެވޭފަދަ އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތަކެއް ހުރިކަމަށް ހަމަ ހަޤީޤަތުގައި ވެސް ގަބޫލުކުރެވިގެންނެވެ.[21] އެއްވެސް ހާލެއްގައި، އިސްތިއުނާފީ މަރުޙަލާގައި ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް ހޯދާ ދެވަނަ ފުރުޞަތެއް ކަމުގައި ދެކިގެން ނުވާނެވެ. ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގެ ދަށުން މުޤައްރަރު ޢާދިލު ބަޔާން ޝަރުޢީތާން ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރުމުގައި ފަނޑިޔާރު ހިޔާރުކުރައްވައި ވަނީ ކަނޑައެޅިގެން ކޮން ޤާނޫނީ އުސޫލަކަށް އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ބަޔާންކޮށްދީފައި ނުވެއެވެ. ދައުލަތުން ހާމަކޮށްފައިވާ ފުރުޞަތު ދޭން ދެކެވޭގޮތުން ބަރަދަން ހުރި ގާނޫނީ ބަދަލުގައި ދަޢުވާކުރިނަމަ ހުށަހެޅިޔަސް އޮތް ބަހެއް ނުފެނެއެވެ.

38. ވީމާ މި ފަހަރުގައި ކަނޑައަޅަން ރިޢާޔަތްކޮށް ބަޔާންވި އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރު ބާޠިލުކުރަން ޖެހޭކަމެއް ނެތް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި މި އިސްތިއުނާފު ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢުގެ ރައުޔު؛

39. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

[21] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 43 ވަނަ މާއްދާ

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހު، އިސްތިޤު ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކާގުޅޭގޮތުން ބެހެއްޓޭގޮތަށް ކަންކަން އަޑުއެހުމާއި މައިން ހުކުމުން، މިމައްސަލައާއި ދޭތެރޭގައި މިކޯޓަށް ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު D10C-CA/02/2026 ކޭސް އަމުރު ބާޠިލުކޮށް، މުޅިއެއްކޮށް އާއިލީ ޙަސަނުގެ ބަންދާކޮށް ގޮތަށް ކަނޑައަޅުއްވަން 3 (ތިނެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދައުލަތުން މިމަޙްކަމާގުޅޭ ދާއިރާއިން މިކޯޓު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިދިނުމަށް، މި ޤަޟިއްޔާގައި ރިޔާއަތް އިޖުތިމާޢީ ކަމާގުޅޭ ފޯރުކޮށް ހަމަވާ ކޮންމެ ހަމަ 5 (ފަހެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވަން މިމަޙްކަމާއި ދާއިރާއިން މިކޯޓު ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ މައްޗަށް އަމުރުކުރަން، މި މައްސަލަ ހައިކޯޓުގެ ހަނދާނުގައި ބަހައްޓާ ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އަޣުލަބިއްޔަތުން ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުލްގަނީ ޙުސައިން　　ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދު　　ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢު

(ރިޔާސަތު)